

Kitekintés a terrorizmus definiálásának problémájára a tudományos kutatásokban

Overview of problem of terrorism's conceptualization in academical research

---

Pék Richárd Tamás

Dr. doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
pektamasrichard@gmail.com

Absztrakt

Cél: Annak ellenére, hogy ma a terrorizmus vitathatatlanul a nemzetközi, regionális, nemzeti és humán biztonságot is veszélyeztető egyik veszélyforrás, a tudományos élet is küzd a terrorizmus egységes fogalmának meghatározásával. Az elmúlt évtizedekben a terrorizmussal kapcsolatos kutatások során számos új terrorizmus fogalmat alkottak. Ezek a fogalmak nem tudták létrehozni az egységes, általánosan elfogadott terrorizmus definíciót, és sok esetben csak a terrorizmus jelenségének egy-egy új megjelenési formáját határozták meg. Szinte minden kutató igyekezett saját fogalmat alkotni, melyet nagyban befolyásolt a kutató saját értékrendje, szubjektív megközelítése. A cikk célja, hogy új módon, a fogalmakat a biztonsági tanulmányok Buzan-féle szektorelméletében, az öt szektorba ágyazva bemutassa, megvizsgálja a terrorizmus egységesen elfogadott definiálásának problémáját a hazai és nemzetközi tudományos kutatásokban. Az öt szektor közül külön is kiemelve a társadalmi szektort mint a társadalomtudományokat magában foglalót.

Módszertan: A hazai és nemzetközi kutatások terrorizmus fogalmainak ismertetésével bemutatom, hogy az egységes terrorizmus-definíció megalkotásának, melyek a legfőbb akadályai, és választ adjak azon kérdésekre, hogy a terrorizmust hogyan, milyen formában, korlátok és keretek között lehetne meghatározni. A bemutatás teljesen új megközelítésből történik, mert a terrorizmus fogalmát a szektorelmélet felől keresem.

Megállapítások: Az egyes szektorokban nincsen egységes, mindenki által elfogadott terrorizmus-fogalom.

Érték: A cikk javaslatai új megközelítési módokat mutat be, amelyek szóba jöhetnek olyan terrorizmus-definíciók megalkotásánál, amelyek alapjául szolgálhatnak új és szélesebb körben elfogadott büntetőjogi definíció megalkotása során, és ezek alkalmazhatók a büntetőjog területén.

Kulcsszavak: terrorizmus, definíció, tudományos kutatás, szektorelmélet, büntetőjog

Abstract

Aim: Despite the fact, that terrorism is undisputable one of the most dangerous, domestic, regional, international and human security threat, academical research is struggling with the conceptualization of common accepted definition of terrorism. Several new terrorism definitions have appeared in literature in recent decades. However these definitions could not create the common, generally, by each researcher accepted definition of terrorism and they only defined the new and new forms of phenomenon of terrorism in several cases. Almost each researcher tried to create a new definition, which was affected by the values and subjective aspect of the researcher. The paper's aim is to introduce the problem of the conceptualization of common accepted terrorism's definition in domestic and international academical research from a new aspect, integrated the definitions in the Buzan's five sectors of security study The social sector, which includes the social sciences is stressed.

Methodology: This paper examines the international and domestic terrorism definitions in order to introduce the main obstacles of the conceptualization of common accepted terrorism definition and answer the questions how, in what form, in which framework and besides which obstacles could be defined terrorism. The methodology is from a new aspect presented, because the definition of terrorism is sought in the sector-theory.

Findings: In the sectors there is no common accepted definition of terrorism.

Value: The paper's suggestions shows new approaches at the conceptualization of terrorism's definitions, which could be the sample for the new and widely accepted criminal law definition of terrorism as well and these could be used in the criminal law.

Keywords: terrorism, definition, academical research, sector-theory, criminal law

Bevezetés

A terrorizmus ma és a jövőben ([URL1](#)) is vitathatatlanul a globális, nemzeti és humán biztonságot veszélyeztető egyik veszélyforrás (Gartner, 2013), mellyel vagy közvetve (a telekommunikációs eszközök, média útján) vagy közvetlenül (terrorista cselekmények), annak hatásai elszenvedőjeként szembeülhet bárki. A terrorizmus gyökerei egészen az ókorig nyúlnak vissza (Sinclair, 2003), és azóta a latin *terrere* (megfélemlítés) szóból eredő erőszakos cselekmények részét képezik történelmünknek¹. Ennek ellenére mégsem sikerült egységesen definiálni a terrorizmus szó jelentését sem a nemzetközi, regionális és legtöbb állami büntető anyagi jogban, sem pedig a tanulmány tárgykörét érintő nemzetközi kutatásokban, társadalomtudományokban, pedig arra nagy szükség lenne.

A nemzetközi anyagi büntetőjog világosan deklarált terrorizmus-fogalom nélkül a terrorizmusra vonatkozó nemzetközi egyezményekben részes államok a kriminalizációs kötelezettségüknek sajátos, egyéni terrorizmus-fogalom alkotásával is eleget tehetnek, és a nemzetközi egyezményeket sajátosan értelmezhetik, hajthatják végre. Emiatt a nemzetközi büntetőjogi együttműködés megnehezül, mert adott állam, szervezet vagy képviselője más-más cselekményt, személyt minősíthet terrorista cselekménynek vagy terroristának, és másik oldalon ugyanazon személy akár szabadságharcos is lehet (Ganor, 2010).

A társadalomtudományi kutatásokban a terrorizmus egységes definíciójára azért van szükség, hogy a vizsgálatok, kutatások során azonos eseményeket, személyeket, jelenségeket vonjunk a terrorizmus fogalomkörébe, és vizsgáljuk meg. Az azonos értelmezés alapján azonos adatbázisok, adathalmazok lesznek létrehozhatók, és a vizsgálatok eredménye összemérhető, további kutatáshoz felhasználható lesz. A terrorizmus tudományos kutatásához használt egyik legnagyobb adatbázis és az annak adatai alapján évenként a terrorizmus adataival, adatelemzésével megjelenő Global Terrorism Index maga is úgy fogalmaz: „*nincsen egy nemzetközileg elfogadott definíció, hogy a terrorizmus miből áll és a terrorizmussal foglalkozó irodalom is versengő és különböző tipológiákon alapuló meghatározásoktól hemzseg*” ([URL2](#)), ezért az adatbázis összeállításánál saját meghatározást alkalmaznak.

Az egységes fogalom helyett napjainkban mind a nemzetközi büntetőjog, mind a tudományos kutatásokban a fogalmak növekvő számát tapasztaljuk.

---

1 A francia forradalom Maximilien de Robespierre által vezetett regime de la terreur kapcsán Edmund Burke használta először a terrorizmus kifejezést a jelenség leírására az 1790. novemberében megjelent „*Reflections on the Revolution in France, And on the Proceedings in Certain Societies in London Relative to that Event. In a Letter Intended to Have Been Sent to a Gentleman in Paris*” című munkájában.

Utóbbiban jelentkező fogalmakat, fogalomalkotási problémákat újító módon, a Barry Buzan által kidolgozott szektorelmélet (Buzan, 1991) szektoraiba besorolva, onnan megközelítve mutatom be. A terrorizmus fogalmának vizsgálatára a szektorelmélet felőli megközelítéssel eddig még nem került sor.

Barry Buzan alkotta meg a biztonsági tanulmányokban a szektorális elméletet, melyben a biztonság kérdésköre öt szektorban (katonai, politikai, társadalmi, gazdasági és környezeti) vizsgálható (Stone, 2009). A katonai szektornál a kutatás tárgya az állam és katonai biztonsága (támadó és védelmi képesség). A politikai szektor az állam és kormányzati rendszer stabilitását helyezi a középpontba. A gazdasági szektor a társadalom jóléthez és az államhatalom szinten tartásához szükséges erőforrásokat, gazdasági elemeket, piacokat, míg a környezeti szektor a környezet és élet fenntartásához szükséges elemeket vizsgálja. A társadalmi szektor mint legszélesebb szektor azt vizsgálja, hogy miként tartható fenn a társadalom alapját képező kultúra, nyelv, vallás és azonosság, azt mi irányítja és mi hat rá (Gazdag & Remek, 2018). Témánk szempontjából mindegyik szektorra igaz, hogy a terrorizmus mint jelenség mindegyiket vesélyezteteti, kihat annak működésére, és harcol a terrorizmus ellen.

Az egyes szektorokban és a kutatások által megalkotott terrorizmus-fogalmakra az jellemző, hogy nem magát a terrorizmust, hanem annak egyes megjelenési formáit, fajtáit határozták meg az egyes tudományágak, szektorok kívánalmainak megfelelően. A fogalmakat még adott szektorban sem használták egységesen, és számos (Coady, 2004), egymással is versengő fogalmat használtak (Schmid, 2004), mint azt a társadalom(tudományi) szektoroknál részletesebben is láthatjuk. A terrorizmus állandóan változó megjelenési alakja, módszerei újabb fogalom megalkotására ösztökél. Az állandó fejlődést a tudomány újabb és újabb fogalmak megalkotásával próbálja „lekövetni”. Abban továbbra sincsen egység, hogy hogyan definiáljuk a vizsgálat tárgyát képező terrorizmust (Schoorman, 2018).

Az egyes fogalmak egységesítése pedig az eltérő tartalmi elemek, szektorális és tudományterületi sajátosságok miatt szinte lehetetlen (Weinberg, Padhazur & Hirsch-Hoefler, 2004). Mindez kiegészül azzal, hogy különféle kutatási irányzatok is kialakultak, amelyek a fogalomalkotást meghatározott elvek figyelembevételével végezték.

Az elsőként megjelentő Old vagy Ortodox Terrorism Study (Régi vagy Ortodox Terrorizmus Tanulmányok, OTS) alapfeltevése az volt, hogy a terrorizmus elkövetője csak nem állami szereplő lehet (Al-Kassimi, 2019). A 2000-es években megjelent Critical Terrorism Study (Kritikai Terrorizmus Tanulmányok, CTS) már abból indult ki, hogy a terrorizmust az állam és állami szereplők is elkövetik (Schmid, 2019). Önmagában az állami vagy képviselője

általi terrorizmus lehetőségének kizárása vagy megengedése már behatárolja a definícióalkotást és annak alkalmazási körét.

A Buzan-féle szektorok a terrorizmus fogalmainak vizsgálatánál úgy alkalmazhatók, hogy az egyes szektorokban meglévő fogalmak megvizsgálására, összevetésére adnak lehetőséget, és egyes elemek ugyan más-más szektorokba átültethetők² és megmutatják, hogy az egyes szektorokra jellemző módszertan, vizsgálódás alapján a megalkotott fogalmak egységesítése vagy közös fogalom bevezetése kizárt-e vagy sem.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy számtalan esetben a terror és terrorizmus fogalmakat is keverve használják (Teichman, 2009), és nem veszik figyelembe, hogy a terrort a címzettek és a politikai cél hiánya határolja el elsődlegesen a terrorizmustól.

A tanulmány módszertana, hogy megvizsgálja a Buzan-féle szektorális felosztást követve az egyes szektorokban meglévő terrorizmus-fogalom meghatározásokat, különösen a társadalmi szektorra fókuszálva, annak érdekében, hogy meghatározza azon elemeket, melyek a terrorizmus esszenciáját alkotják. Mindezt azért, hogy következtetést tudjak levonni arra nézve, hogy egységes terrorizmus-fogalom megalkotható-e és milyen tartalommal? Valamint van-e olyan fogalom, melyet a büntető anyagi jog át tud-e venni saját terrorizmus szabályozásnál? Vagy ennek hiányában a büntető anyagi jognak saját fogalmat kell alkotnia, és ezen fogalomnak milyen főbb elemeket kell tartalmaznia a vizsgált szektorok, tudományterületi fogalmak alapján. A cikk témájából adódóan nem kíván foglalkozni a terrorizmus büntető anyagi jogi szabályozásával, mivel a cikk célja, hogy bemutassa a terrorizmussal kapcsolatos tudományos kutatások során használt terrorizmus-fogalmakat és azon elemeket, melyek egy leendő büntető anyagi jogi szabályozásnál is szerepet kell, hogy kapjanak³.

Előre kell bocsátani, hogy a vizsgált kutatások, tudományágak, szektorokban megalkotott fogalmak mind az adott terület, mind pedig a büntető anyagi jogalkotás számára hasznosak, mert csak ezek által érthető meg maga a terrorizmus lényegi tartalma, és kerülhet az végső soron definiálásra. Az egységes szabályozás pedig lehetőséget ad arra, hogy az egyes megjelenési formák jelöljék a terrorizmuson belül az egyes elkövetési módokat, azonban a büntető-jogi szabályozásnál a terrorizmus egységes fogalmának használata elegendő.

---

2 A tanulmányom elsősorban a társadalmi szektorra fókuszál és a többi szektort a tanulmány értelmezéséhez szükséges mértékben említtem meg.

3 A tanulmány nem törekszik és nem is törekedhet a terrorizmus összes létező fogalmának ismertetésére, csupán példálózásra szorítkozik, mivel a definíciók rendkívül magas száma miatt azok taxatív felsorolása lehetetlen.

Tanulmányom következő fejezetében a terrorizmus szektorokban, egyes társadalomtudományokban megjelenő néhány definícióját emelem ki annak érdekében, hogy bemutassam az egységes fogalomalkotás nehézségeit, rávilágítsak arra, hogy az anyagi büntetőjogban miért szükséges saját, önálló terrorizmus-fogalom megalkotása a máshol nem egységes fogalom hiányában, amit a büntetőjog sem tud átvenni. Az összegzésben néhány megoldási javaslatot kínálok a probléma feloldására, új megközelítésére, mely esélyt adhat az egységes fogalom meghatározásra a büntető anyagi jogban és a szektorokban is.

Szektorális terrorizmus fogalmak

A katonai szektorban mind a tudományban (Krajnc, 2019), mind katonai szervezeteknél, szövetségeknél (például Észak-atlanti Szerződés Szervezete) (URL3) sor került a terrorizmus fogalmának meghatározására. Az sem kérdéses, hogy a terrorizmus ellen a katonaságot és az állam védelmi erőit több fronton (haza védelme támadástól; terrorista támadás megelőzése és az elleni fellépés; katonaság terroristák likvidálásában való részvétele; nemzeti és nemzetközi ügynökségek védelme; baráti államok biztonsági erőinek kiképzése) fel lehet használni, illetve az egyes stratégiai szövetségek biztonságát is fenyegeti terrorizmus (Gartner, 2018).

A politikai szektorban a terrorizmus az államon belüli békét, stabilitást és az állam erősségét aknázhatja alá, végső soron az államhatalom, politikai erők meggyengülését eredményezheti (Akujobi, 2018). Ezért minden állam vagy államok által létrehozott nemzetközi szervezetben felmerül a terrorizmus meghatározásának és az ellene való fellépésnek a szükségessége. A politikai szervezetek, politikusok is szívesen alkotnak saját terrorizmus-fogalmakat. Azok inkább a saját politikai meggyőződésüket, az általuk képviselt értékrendeket tartalmazzák, mintsem a terrorizmus tudományos háttérrel megalapozott, adekvát meghatározását.

A politikai szektor fogalmai meghatározhatják, hogy egy állam mit és hogyan kommunikál valamit terrorizmusnak, és az miként hat a kollektív tudatra. Az emberek hogyan gondolnak valamire úgy, hogy az terrorizmus (Homolar & Rodrigues-Merino, 2019). A politika mint jogalkotó (például kormány, politikai pártok) határozhatja meg a jogszabályokat, és emiatt a büntető anyagi jogi terrorizmus tartalma erősen befolyásolt ezen szektor által. Néhány esetben a társadalomtudományi kutatások terrorizmus meghatározása is függ a politikai szektortól.

A gazdasági szektorban – mely a terrorizmust nem definiálja, mivel inkább annak hatásaival foglalkozik és fogalom meghatározásra emiatt szükség

nincsen – a terrorizmus közvetlen (például emberélet, anyagi kár, csökkent kereskedelmi forgalom) és közvetett (például terrorizmus elleni küzdelem költségei, befektetések vagy jövőbeni vásárlások kiesése) károkat, költségeket (Sandler, 2014) tud okozni. A terrorizmussal való érintettség az adott állam gazdasági és társadalmi jóléti szintjére több irányból hat (például GDP, munkanélküliség, külföldi befektetések nagysága, infrastruktúra és turizmus csökkenhet; a katonai és rendészeti kiadások növelése más területről vonhat el pénzeszközöket) (Bildrici & Gokmenoglu, 2020). A 2001. szeptember 11-i terrortámadás a több mint 3000 halott mellett 430 000 ember munkanélküliségét és 30 milliárd dollár gazdasági veszteséget okozott csak az Amerikai Egyesült Államokban (Trevor & Teitier-Reger, 2019).

A környezeti szektorban – mely a gazdasághoz hasonlóan a terrorizmus hatásával foglalkozik és emiatt terrorizmus fogalmat külön nem alkot – a terrorizmus hatásai magában foglalják a terrorista táborok, bázisok, tréningek szén-dioxid kibocsátását, energia fogyasztását (például főzés, fűtés, áram, benzin) ugyanúgy, mint a fegyvergyártáshoz szükséges fémek, vegyi anyagok felhasználását is, mely természetesen a terrorizmus elleni küzdelemben részt vevő rendészeti és katonai erőknél is megjelenik (Bildrici & Gokmenoglu, 2020). E körben a klímaváltozás–terrorizmus–radikalizáció összefüggései is vizsgálat tárgyát képezik ma már (Telford, 2020).

A társadalmi szektort jelen tanulmányomban kiterjesztően értelmezem, és nem csak a szektorra jellemző nyelvi, kulturális, identitás, nemzeti öntudat elemeit vizsgálom a terrorizmus szemüvegén keresztül, hanem a társadalomtudományok fogalmait is, mely tudományoknak alapvető vizsgálati tárgya a társadalom és így a társadalmi szektor.

Társadalmi(tudomány) szektor fogalmak

A társadalmi szektor és az e körbe vonható tudományok, kutatások évtizedek óta küzdenek a terrorizmus egységes fogalmának meghatározásával. A definíció legfőbb funkciója, hogy a kutatás tárgyát meghatározza nemcsak a fogalmat meghatározó, adott tudományterületet ismerő, hanem a befogadó számára is, akinek ezáltal előképzettség nélkül is lehetősége van arra, hogy a definíció alapján a kutatás tárgyát ismerje és arról képet alkothasson (Sulovic, 2010). Az egységes fogalom pedig segít az egyes kutatási eredmények, elemzések összehasonlásában és ezáltal egységes következtetések levonását teszi lehetővé.

Jeffrey D. Simon már 1994-ben rámutatott arra, hogy a világon közel 212 definíciót használnak a terrorizmusra (Spencer, 2006). A szám azóta csak tovább

nővekedett. A sok definíció az egységes fogalom megalkotása ellen hathat, mert az egyes definíciókat azok eltérő tartalmi elemei miatt nehéz szintetizálni (Weinberg et al., 2004). A fogalomalkotás és a terrorizmus kutatása 2001. szeptember 11-e után újabb lendületet kapott, és ez a szimbolikus nap olyan a terrorizmus-kutatásban, mint az időszámításban Krisztus előtti és utáni korszak (Heath-Kelly & Jarvis, 2017).

Hanna Arendt 1951-es definíciója – „*a terror egy eszköz az emberek tömegeinek szabályozására, akik engedelmeskednek [...] támadás előzetes provokáció nélkül [...] az áldozatok ártatlan emberek [...] van állami terrorizmus pl. náci Németország*” (Arendt, 1951) – még a terrorból indult ki.

Martha Crenshaw (Crenshaw, 1972) 1972-es forradalmi terrorizmus definíciójában már az adott kormány megdöntésére irányuló, politikai célból elkövetett erőszakos, kiválasztott áldozatok és célok ellenében véghezvitt cselekményekben határozta azt meg. Alaptézise az volt, hogy a terrorizmus legfőbb oka, hogy egy adott kisebbséget elnyom a többségi társadalom, és emiatt nincs esélyük a politikai életben való részvételre. Ennek következtében forradalmat indítanak a hatalom megszerzése érdekében, mely során erőszakot alkalmaznak (Crenshaw, 1981).

Brian Jenkins szintén a politikai változás elérése érdekében kifejtett erőszakban találta meg a terrorizmus legfőbb ismervét (Coady, 2004). Elsőként ő jellemezte a terrorizmust színházként, ahol a terroristák szándéka nem a sok halál okozása, hanem, hogy sokan nézzék az előadásukat (Jenkins, 1975). Az ekkoriban irányadó OTS képviselőjében Walter Laquer tagadta az állami terrorizmus létét, mert szerinte alapvető különbség van az állami elnyomás és a politikai terrorizmus között (Laquer, 1986). Utóbbi „*erő törvénytelen alkalmazása politikai célok elérése érdekében, amely során ártatlan emberek a célpontok*” (Coady, 2004).

A 2000-es években számos kutató továbbra is a politikai motivációra alapozta a terrorizmus fogalmának megalkotását. Bruce Hoffmann szerint a terrorizmus „*erőszak és erőszakkal való fenyegetés szándékos használata és a félelem kizsákmányolása politikai változások elérése érdekében*” (URL4). C. A. J. Coadynál (Coady, 2004) a terrorizmus az erőszak szervezett használata politikai szándékból nem harcolók vagy vagyonuk támadása érdekében. A nem harcolók elleni harc mint elem megjelent Tore Bjorgo (Bruce, 2013) fogalmában is.

Jonathan Barker rövid fogalma szerint a terrorizmus „*erőszak vagy azzal való fenyegetés civil célpontok ellen politikai célból*” (Barker, 2003). Marie-Helen Maras ezt azzal egészítette ki, hogy a politikai rendszerre a társadalmi célpontokon keresztül ható erőszak és fenyegetés célja a politikai előny megszerzése (Maras, 2016). A terrorizmus fogalmában megjelent a közvetlen és közvetett célpont elkülönülése. A terrorizmus az erőszakkal, fenyegetéssel érintett

közvetlen célponton keresztül hat a politikai rendszerre, aminek a hatalmát kívánják gyengíteni vagy megszüntetni (Ibrahim, Gujbawu & Abba-Aji, 2019). Enders és Sandler osztotta ezen álláspontot (Sandler, 2014). Ganor a közvetett hatást és civiliket mint célpontokat emelte ki a politikai cél mellett „erőszak szándékos használata vagy azzal való fenyegetés civilekkel vagy civil célpontokkal szemben politikai célok elérése érdekében” (Ganor, 2010), akárcsak Virginia Page Fortna és szerzőitársai is (Fortna, Lotito & Rubin, 2018). Thomas Perry Thornton a politikai viselkedésre ható terrort definiálta (Baseren, 2018) azzal, hogy az szimbolikus akció, és megkülönböztetünk végrehajtási (hatalmon lévő követi el) vagy agitációs (hatalomra vágyó követi el) terrort (Schanzer, 2019). Ekaterina Stepanova ötvözte a fenti elemeket (politikai cél, civilek és nem harcolók elleni támadás, azon keresztül politikai célok elérése) a terrorizmus fogalmába (Stepanova, 2008).

Később a politikai motiváció mellett megjelent már a vallási és ideológia (Forrester, Powell, Nowrasteha & Landgrave, 2019), valamint a szociális (Abadie & Gardenzabal, 2008), szociogazdasági (Ejiogu & Musley, 2017) cél. Az összes cél nem sorolható fel egy fogalomban, ezért bármilyen cél megjelölhető, például Jenny Teichman a politikai ok mellett bármilyen okot is felvett a fogalmába (Teichman, 2011). A szokásosan alkalmazott politikai–vallási–ideológiai cél szűkíti a fogalmat, mert abba nem vonható be az iskolai lövöldözés esete, ahol nem ezen célok játszanak szerepet. Alexander Spencer felvetette, hogy a politikai cél átalakult, hiszen az a terrorista szervezet, terrorcselekményt elkövető személy működési területén hathat csak. Azon kívül nem alkalmas politikai céljainak elérését elősegíteni. Példaként említi az Iszlám állam európai terrorista támadásait, mely a saját kalifátus – mint politikai cél – létrehozását, fenntartását nem befolyásolja közvetlenül, de a támadással a szervezet médiafigyelmet kap, és több személyt tud adott esetben toborozni (Spencer, 2006). A politikai cél, véleményem szerint, bizonyos esetekben lehet adott terrorszervezet, terrorista cselekményt elkövető személy célja, de a terrorizmus egységes fogalmának megalkotásakor a célok esetén a politikai cél csak egy a sok cél közül, és ezért a fogalomnak bármilyen célt kell tartalmaznia. Nyilvánvaló, hogy a 2001. szeptember 11-i terrortámadásnak nemcsak az volt a célja, hogy a terrorszervezet „ellenségét” gyengítse (az amerikai polgárok azt is érezhették, hogy nem tudja őket megvédeni a saját államuk), hanem céljuk volt a gazdasági károkozás (például repülésforgalom korlátozása vagy terrorkiadások növekedése), vagy akár saját támogatóik számának és elkötelezettségének növelései is.

A fogalomalkotást nehezíti, hogy nehéz minden jelenséget egy fogalomba sűríteni és a meglévő fogalmakat szintetizálni. A szakirodalomban két jelentős kutatás is foglalkozott az egyes definíciók elemeinek vizsgálatával, és az alapján

a közös elemek egységes definícióba való olvasztásával. A Weinbergék által létrehozott fogalom a politikai taktikaként felfogott terrorizmust annak pszichikai hatása alapján elemezte, és megállapította, hogy a cél a társadalomra való hatáson keresztül a célok elérése (Weinberg et al., 2017). A Schmid által létrehozott alábbi, 16 elemet tartalmazó fogalom – az egyes elemeket külön jelöltem – legnagyobb problémája, hogy egyrészt minden jelenséget nem fed le. Másrészt a túl részletes fogalom az alkalmazhatóságot sem könnyíti meg, és újra és újra a definíció kiegészítését veti fel a terrorizmus jelenségének változásával: „*A terrorizmus egy szorongást-inspiráló módszere(1) az ismétlődő erőszakos cselekménynek(2), amelyet titkos egyének, csoportok vagy állami szereplők alkalmaznak(3), egyénileg kifejezett, bűnös vagy politikai célból, ahol – a merénnyellett ellentétben – az erőszak közvetlen célpontjai nem a legfőbb célpontok(4). Az erőszak közvetlen emberi áldozatai(5) általánosságban véletlenszerűen (lehetőségek célpontjai)(6) vagy szelektíven (tipikus vagy szimbolikus célpontok)(7) a megcélzott lakosságból és üzenet generátorként szolgálnak. Fenyegetésen és erőszakon alapuló(8) kommunikációs folyamatok a terroristák (szervezetek), (veszélyeztetett) áldozatok és a fő célpontok(9) között, melyeket arra használtak fel, hogy manipulálják(10) a fő célpontot(közönségét) és azt a terror(11) a követelések(12) vagy a figyelem célpontjává(13) alakítsák, függetlenül a megfélemlítéstől(14), kényszerítől(15) vagy a propagandától(16) amit elsődlegesen keres*” (Schmid, 2004).

Schmid fogalma tartalmazza a terrorizmus kommunikációs elemét. A modern világban a telekommunikációs eszközök és a közösségi és tömegmédiá fejlődésével a terroristák és az ellenük harcoló államok az üzeneteiket ezen csatornákon is eljuttatják a közvetett célpontokhoz, és a terrorizmus e körben részben kommunikációs stratégiaként (URL5) is értelmezhető. A tömegmédiá ereje kihat a terrorizmusról alkotott képünkre és így a definíció tárgyára is, mert az általa közvetített információk által ideológiát, értékítéletet is közvetít a terrorizmussal kapcsolatban, melyet a befogadók magukévá is tesznek sok esetben az információ ellenőrzése nélkül (Powell, 2018).

A fogalom rávilágít a terrorizmus sokszínűségére és arra, hogy nehéz minden egyes megjelenési formát egy fogalomba sűríteni. Az állandó változás miatt a terrorizmusnál új részfogalmak is megjelentek, mint például az öngyilkos merénylők terrorizmusának fogalma, melynél a politikai és gazdasági döntések befolyásolása és az ellenségre való nyomáshelyezés a cél (Kecskés, 2013). Weinbergékhez hasonlóan Mohamed-Jebli-Youssef a pszichológiai hatás oldaláról közelíti meg a terrorizmus-fogalmat, mivel az erőszak vagy azzal való fenyegetés célját az egyénben vagy több személyben való pszichológiai félelem keltéseként határozzák meg (Mohamed, Jebli & Youssef, 2019).

A technológiai fejlődés miatt jelent meg a kiberterrorizmus (Lux, 2018) mint elkövetési mód meghatározásának szükségessége, mely alapvetően követte a fizikai térben elkövetett terrorizmus definiálásának elemeit (közvetlen és közvetett célpont, hatásmechanizmus) azzal, hogy a virtuális térbe helyezte át az elkövetés helyszínét – melynek hatása a fizikai térbe is átnyúlhat –, és értelemszerűen különös, újabb elkövetési módokat ölelt fel (Bányász, 2018).

A fogalmakat mindig a nyelv eszközeivel határozzuk meg. Az egyes nyelvészeti, értelmező szótárakban is számtalan terrorizmus fogalmat találhatunk. A latin terreo szóból eredő: ijeszt, megijeszt, elijeszt (Finály, 2005). A terrorizmus az Oxfordi Jogi Szótár szerint erőszak alkalmazása vagy azzal való fenyegetés politikai célból, mely magába foglalja a társadalomban való félelem keltését is (Martin, 2003). Egy másik jogi szótár szerint erőszakos cselekmény alkalmazása (mint politikai okból merénylet vagy bombatámadás), és terrorista az, aki erőszakos cselekményeket követ el politikai célból (Collin, 2004). A terrorizmus az Oxford szótár szerint az erőszak és megfélemlítés jogellenes használata, különösen civilekkel szemben, politikai célok elérése érdekében (URL6). A Cambridge szótár szerint erőszakos cselekménnyel való fenyegetés politikai célok elérése érdekében (URL7). A magyar nyelv értelmező szótára szerint erőszak és megfélemlítés kíméletlen eszközeivel élő hatalmaskodás, erőszakoskodás (URL8).

A pszichológia területén elvégzett kutatások leginkább a terrorizmus hatását, a terroristává válás pszichikai működését vizsgálják, ezért a terrorizmus külön fogalmi meghatározása nem jellemző. A terrorizmus tartalmát a vizsgált személyek érzése adja meg, hogy mit tekintenek terrorizmusnak, illetve milyen okból csatlakoznak terrorista szervezethez. A terrorizmus és az attól való félelem az érintett társadalom tagjaiban szorongást, depressziót, toxikus stresszt, aggodást, viselkedési zavart (Abiola, Udofia, Sheikh & Yusuf, 2017), vagy alvási zavarokat, koncentráció- és motiváció-csökkenést, érzelmi kimerültséget, munkahelyi teljesítménycsökkenést (Raja, Azeem, Haq, Naseer, 2020) okozhat. A terroristává válásnál pszichés tényezőként szerepet játszhat a valahová tartozás érzése, a bosszúvágy, az agresszió kiélése, szükséglet, értékesség és jelentőség érzése (Webber & Kruglanski, 2018). A pszichológián belül a stratégiai és pszichológiai iskola, valamint a szociálpszichológia is más-más nézőpontból vizsgálja ezen kérdéskört (URL9).

A filozófia alapvetően a terrorizmust mint jelenséget, emberi magatartást, társadalmi okait és hatását vizsgálja a maga komplexumában, leíró fogalmakkal, ahogy azt Yuval Noah Harari is tette: „*Ahogy az elnevezés szó szerinti jelentése is mutatja, a terrorizmus olyan katonai stratégia, amely nem anyagi veszteségek okozásával, hanem terror, azaz félelem keltésével igyekszik változtatni a politikai helyzeten*” (Harari, 2018).

A magyar kutatások is egyre többet foglalkoznak a terrorizmussal, melyekből néhány fontosabb személyt emelek ki csupán példálózó jelleggel.

Tálas Péter a terrorizmus alábbi fogalmára hivatkozik: *„általánosságban azt mondhatjuk, hogy amennyiben polgári személyek, megélhetési javaik, életmódjuk és kormányuk a terror célpontjává válik – vagyis az erőszak szélsőséges formájával fenyegetik őket vagy velük szemben az erőszak szélsőséges formáit alkalmazzák valamilyen cél elérése érdekében – akkor azokat, akik elkövetik ezeket a cselekményeket, terroristáknak tekinthetjük, és tevékenységüket pedig, amit folytatnak, terrorizmusnak”* (Vass, 2009).

Boda József 2002-ben azt írta, hogy *„a terrorizmus a polgárokon gyakorolt szándékos, módszeres erőszak, amely az általa kiváltott félelmen keresztül politikai célokat kíván megvalósítani”* (Boda, 2002). A 2019-ben megjelent Rendészettudományi szaklexikon – melyet Boda József szerkesztett – szerint a terrorizmus *„az erőszak, a megfélemlítés stratégiája, az erőszak vagy az erőszakkal való fenyegetés szándékos alkalmazása meghatározott célok elérése érdekében”* (Boda, 2019).

Horváth Attila a terrorizmus három nagy definíciós elemét határozta meg: erőszak vagy azzal való fenyegetés, továbbá háttérben legyen politikai cél, és civilek személyi és vagyoni biztonsága kerüljön veszélybe (Horváth, 2010).

Barabási Albert-László a terrorizmust a 21. század betegségének nevezte, melynek leküzdésére világszerte sok energiát fordítanak (Barabás, 2017), és ő hálózat kutatás kapcsán elemezte a terrorizmus hálózatát azzal, hogy a terrorizmus hálózati rendszerét állította a középpontba, és ez főleg a terrorista szervezetek működésének lemodellezésére használható.

Korinek László kriminológiában használatos, összegyűjtött elemeket tartalmazó terrorizmus fogalma szerint: *„A terrorizmus eltérő eszmerendszerekből merítő, sajátos logikának engedelmessé, változatos formákat öltő módszeres erőszak-alkalmazás vagy ezzel való fenyegetés, amelynek célja politikai törekvések elérése általa, hogy az áldozatban, a nézőközönségben, az államban, a társadalomban megalkuvó magatartás alakuljon ki. A meghirdetett cél általában politikai, ideológiai, vallási, etnikai stb. tartalmú, radikális változás kikényszerítése, a cél elérésére alkalmazott cselekménysor. Az eszköz viszont jogi lényegét tekintve köztörvényes, erőszakos bűncselekmény. Jellemzője, hogy a terrorista erőszak, értelemszerűen törvénytelen, politikailag pedig szélsőséges. Háttérben általában mozgalom, szervezet húzódik meg. Nagy szerepet kap a tömegtájékoztatóson keresztül megcélzott nyilvánosság is. Terrorizmussá indítékával válik az erőszakos cselekmény általa, hogy a személy vagy a szervezet politikai törekvései érdekében hajítja végre az egyébként köztörvényes büntetett.”* (Korinek, 2010).

Bartkó Róbert kriminológiai terrorizmus-fogalma értelmében „*a terrorizmus egy olyan jellemzően államon belüli, illetve államhatáron átnyúló (transznacionális) társadalmi jelenség, amely a civil szférába tartozó személyek, vagy jelentős értékű javak ellen intézett célzott jogtalan támadással kívánja megvalósítani ideológiai bázisát adó azon társadalmi-politikai célkitűzéseit, melyek egyébként a szervezet valamennyi tagja által alkalmazott erőszak legitimációjául szolgálnak, és amelyet a láthatatlanság, a változatosság, a váratlanság, valamint a nagyfokú mobilitás és a kiváló reprodukációs készség kriminológiai ismertetőjegyei jellemeznek*” (Bartkó, 2011).

A magyar kutatások, fogalomalkotások a nemzetközi szektorális fogalmaknál megjelenő problémákkal küzdenek (például politikai motiváció kizárólagossága, meghatározás terjedelme).

Egységes fogalomalkotás nehézségei

Az egyes szektorokban megjelenő, ismertett fogalmak megismerése után még több kérdés fogalmazódik meg a tekintetben, hogy lehet-e, és ha igen, milyen módon egységes terrorizmus-fogalmat meghatározni.

1) Már az első kérdésnél megosztottság van a kutatók között. Didier Bigo francia politológus szerint a „*terrorizmus nem létezik: vagy még pontosabban, a társadalomtudományban nem használható fogalom*” (Schmid, 2013). Fábíán Ádám a terrorizmust politikai jelenségnek tartja inkább, mintsem pontosan körülhatárolható kategóriának ([URL9](#)). Ezzel szemben állnak azok, akik szerint mindenképpen kell egy terrorizmus-fogalom, akár a büntető anyagi jogban (Barker, 2003) is. A két véglet között pedig azok állnak, akik szerint a terrorizmus állandóan változó természete miatt lehetetlen olyan definíciót alkotni, ami mindent lefed, ezért inkább a politikatudományi, büntetőjogi és kriminológiai fogalomegyüttes kapcsolatainak felismerése vezethet el a jó megoldáshoz (Serbakov, 2019).

A terrorizmus egységes meghatározása mindenképpen szükséges, mert anélkül a kutatások tárgya nincs meghatározva, és összevetésükre sem kerülhet sor. Az egyes szektorokban, tudományokban fennáll annak a veszélye, hogy azt önkényesen határozzák meg, illetve az egyes eltérő fogalmak közül éppen az aktuálisan a saját véleményét, érvelést alátámasztó kerül kiválasztásra, vagy saját kedvező definíciót alkotnak meg igazolásképpen.

2) A második kérdésként felmerülő, mit tudunk definiálni kérdésre is eltérő válaszok adhatók. Elég csak a két fő kutatási irányzatra (OTS–CTS)

gondolni, ahol sarkalatos kérdés, hogy az állami (állam, állami szereplő által elkövetett, támogatott) terrorizmus a fogalom részét képezi vagy sem?

Gazdag Ferenc és Remek Éva helyesen állapították meg, hogy az állami terrorizmust a szakirodalom és a nemzetközi jog nem használja elsődlegesen a terrorizmus fogalmával kapcsolatos nemzetközi vita elkerülése érdekében, illetve a törvénytelen állami erőszakot az emberiség elleni és háborús bűnök kategóriájában értelmezi (Gazdag & Remek, 2018). Álláspontom szerint azonban mind a legitim, mind az illegitim állami erőszak vagy az államilag támogatott terrorizmus lehet a terrorizmus egyik fajtája és az egységes terrorizmus-definíciónak azt tartalmaznia kell, az anélkül nem alkotható meg. Az Egyesült Nemzetek Szervezete Biztonsági Tanácsának 2001. szeptember 28. napján elfogadott S/RES/1373 (2001) határozatának 2. pontja is arra hívta már fel az államokat, hogy tartózkodjanak a terrorizmus bármilyen formájú támogatásától (például ne adjanak a terroristáknak menekült státuszt, vigyék bíróság elé a terroristákat).

- 3) Harmadik kérdésként a definíció terjedelme merül fel? Ahogy azt Alex P. Schmid vagy Korinek László terrorizmus-fogalmánál is láttuk, a definíció túlságosan részletező, minden egyes elemre, megjelenési formára kiterjedő meghatározása alkalmazási nehézséget okozhat. Minél szélesebb egy definíció annál kisebb lehet az elfogadás mértéke, mert annál több olyan elemet tartalmazhat, mely nem elfogadható egyes kutatási irányzatok, szektorok és szereplői számára.

A terjedelemtől fontos megjegyezni, hogy ide tartozik annak elfogadása is, hogy a terror a terrorizmus része, valamint a célok, motiváció, hatásmechanizmus felülvizsgálata szükséges, egyfajta paradigmaváltás. A terrorizmus politikai erőszakként való értelmezését a terrorizmus fejlődéstörténete adja, de mint láthattuk akár Tóth Péternél, akár Jenny Teichmannál a célok nem csak politikai célok lehetnek, és a terrorizmus esszenciája éppen a közvetlen-közvetett célpontokban és azok egymásra hatásában jelenik meg az erőszakos cselekmény vagy fenyegetés következményeként. A terrorizmus nem a politikai erőszak önálló kategóriája, hanem önálló kategória és azon belül van politikai erőszak formája is. A technológia fejlődésével megjelenő kiberterrorizmus fogalomba vonása is szükséges. A virtuális térben elkövetett cselekmény kihat a fizikai térre és erőszakos cselekményt ott is eredményezhet (például dróntámadás, atomerőmű elleni kibertámadás miatt erőmű felrobbanása).

- 4) A negyedik kérdés, a definiáló hatást fontos figyelembe venni. A definiáló hatás alatt azt értem, hogy adott társadalomban ki képes a terrorizmus fogalmát meghatározni. A szektorok között található (például a politikai),

melynek szabályozási képessége és fogalommeghatározása kihat az összes szektorra – gondoljunk itt csak a jogalkotásra –, és így nem mindegy, hogy a fogalmat végső soron ki, milyen módon definiálja, és annak elfogadottsága, társadalmi támogatottsága milyen mértékű?

Összegzés

Az anyagi büntetőjognak más tudományterületen és szektorban meglévő egysége és átvehető terrorizmus-definíció hiányában szüksége van a saját szabályai, rendszere szerinti terrorizmus-definíció megalkotására, hogy a terrorizmus elleni harcban a büntetőjog az ultima ratio szerepét be tudja tölteni. A fogalom megalkotása mint a társadalmi szektor részét képező jogtudományba sorolt büntetőjognak nem lehetetlen, és Jeremy Waldromra utalva megéri vele foglalatoskodni. Waldrom szerint a terrorizmus definiálására irányuló törekvés öncélú, amely, ha csak nem jogi célokból történik, valószínűleg egy olyan vállalkozás, amivel nem éri meg foglalatoskodni (Serbakov, 2019).

A definíció megalkotásánál elsősorban a társadalmi szektor és tudományainak eredményeit kell felhasználni. A társadalmi szektor, a társadalomtudományok a jelen idejű jelenséget írják le, akár a jövőt is előre jelezve vagy utólag elemezve. A büntetőjognak a bekövetkezett eseményre kell azonnal reagálnia. Kell az egységes fogalom a kiszámíthatóság, a jogbiztonság miatt is, és nincsen helye párhuzamos vagy több, egyszerre érvényesülő fogalomnak. A jog ugyan ki van szolgáltatva a politikai szektornak, mert tartalmát végső soron az határozza meg, azonban a szabályozás ennek ellenére megalkotható.

Az egységes fogalom meghatározásánál az állami terrorizmust a szabályozásba be kell vonni, bár e téren is érvényesül, hogy a legtöbb esetben az „*államokat a képtelenségük akadályozza meg a terrorizmus definiálásában és kriminalizálásában*” (Bruce, 2013) globális, regionális és nemzetállami szinten. A terrorizmusnak tartalmaznia kell a terrort is.

Az egységes fogalomnak tömörnek, egyértelműnek – a homályos szövegezés határozatlan értelmezésre adhat alapot – és alkalmasnak kell lennie arra, hogy új fajta cselekmények megjelenése (például kiberterrorizmus) esetén azokra is alkalmazható legyen anélkül, hogy a fogalmat módosítani és újraszabályozni kellene. Ezzel elkerülhető, hogy a büntetőjog az események után kullogjon, és újabb és újabb megjelenési formák esetén állandóan módosításra kerüljön a jogszabály (Cohen & Blanco, 2016), ami a jogbiztonságot és kiszámíthatóságot sértheti. Kerülni kell a túlságosan részletes és minden cselekményre kiterjedő szabályozást, mert az a gyakorlati használatot nehezíti. Hagyni kell, hogy

a jogalkalmazó tartalommal tölthesse ki az új fogalmat és azt bővítse akár értelmezéssel, akár jogesetek révén.

A definiáló hatásnál a már említett politikai szektornak van jogot meghatározó szerepe, melynél különösen figyelni kell arra, hogy a politika ne saját céljaira használja fel a terrorizmus elleni harcot, és emiatt a megalkotott büntetőjogi fogalom ne legyen túlságosan emberi jogot korlátozó és politikai célokra – akár politikai ellenfelek, újságírók ellen⁴ – felhasználható (Workneh, 2019), hanem szakmailag megalapozott és kizárólag a büntetőjogi elveknek feleljen meg.

Remélhetőleg az egységes terrorizmus-fogalom megalkotására sor fog ke-
rülni a közeljövőben.

Felhasznált irodalom

- Abadie, A. & Gardeazabal, J. (2008). Terrorism and the world economy. *European Economic Review*, 52(1), 1–27. <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2007.08.005>
- Abiola, T., Udofia, O., Sheikh, T. L. & Yusuf, D. A. (2017). Fear of future terrorism: Associated psychiatric burden. *Asian Journal of Psychiatry*, 10(38), 53–56. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2017.01.028>
- Akujobi, A. T. (2018). An Assessment of the Nigerian Terrorism Prevention Act and its Impact on National Security. *Global Journal of Human-Social Science*, 18(1), 31–37.
- Al-Kassimi, K. (2019). Critical Terrorism Studies (CTS): (State) (sponsored) terrorism identified in the (militarized) pedagogy of (U.S.) law enforcement agencies. *Cogent Social Science*, 5(1), 1–27. <https://doi.org/10.1080/23311886.2019.1586813>
- Arendt, H. (1951). *The Origins of Totalitarianism*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Barabási, A-L. (2017). *A hálózatok tudománya*. Libri Kiadó.
- Barker, J. (2003). *A terrorizmus*. HVG Kiadói Rt.
- Bartkó, R. (2011). *A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései*. Universitas-Győr Nonprofit Kft.
- Baseren, S. H. (2008). Terrorism with its differentiating Aspects. *Defence Against Terrorism Review*, 1(1), 1–11.
- Bányász, P. (2018). Social Media and Terrorism. *Aarms*, 17(3), 47–62. <https://doi.org/10.32565/aarms.2018.3.3>

---

4 Ahmed Abbat, a Radio France Internationale újságíróját 2017-ben terrorizmus feljelentés elmulasztásáért és terrorista cselekmény előmozdításáért 10 év börtönbüntetésre ítélte a kameruni katonai bíróság a kameruni anti-terrorizmus törvény alapján, melyet politikai célokra és újságírók ellen is használnak. (Journalists Not Terrorists: In Cameroon, anti-terror legislation is used to silence critics and suppress dissent A special report by the Committee to Protect Journalists – [URL10](https://www.cptj.org/2018/07/20/journalists-not-terrorists-in-cameroon-anti-terror-legislation-is-used-to-silence-critics-and-suppress-dissent/)).

- Bildrici, M. & Gokmenoglu, S. M. (2020). The impact of terrorism and FDI on environmental pollution: Evidence from Afghanistan, Iraq, Nigeria, Pakistan, Philippines, Syria, Somalia, Thailand and Yemen. *Environmental Impact Assessment Review*, 21(81), 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2019.106340>
- Boda J. (2002). „A terrorizmus egy volt „terrorista” szemével. *Belügyi Szemle*, 50(6-7), 127–138.
- Boda J. (Szerk.) (2019). *Rendészettudományi szaklexikon*. Dialóg Campus.
- Bruce, G. (2013). Definition of Terrorism Social and Political Effects. *Journal of Military and Veterans' Health*, 21(2), 26–30.
- Burke, E. (1790). *Reflections on the Revolution in France. And on the Proceedings in Certain Societies in London Relative to that Event. In a Letter Intended to Have Been Sent to a Gentleman in Paris*. Pall-Mall.
- Buzan, B. (1991). New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century. *International Affairs*, 67(3), 431–451. <https://doi.org/10.2307/2621945>
- Coady, C. A. J. (2004). Terrorism and innocence. *The Journal of Ethics*, 8(1), 37–58.
- Cohen, J. & Blanco, J. M. (2016). Knowledge, the Great Challenge to Deal with Terrorism. *Revista de Estudios en Seguridad Internacional*, 2(1), 43–62.
- Collin, P. (2004). *Dictionary of Law*. Bloomberry Reference Book, London.
- Crenshaw, M. (1972). The Concept of Revolutionary Terrorism, *Journal of Conflict Resolution*, 16(3), 383–396.
- Crenshaw, M. (1981). The causes of Terrorism. *The Journal of Comparative Politics*, 13(4), 379–399.
- Ejiogu, K. U. & Mosley, T. S. (2017). Local Neocolonialism and Terrorism in Africa. *Sage Journal*, 7(2), 1–14. <https://doi.org/10.1177/2158244017698529>
- Finály H. (Szerk.) (2005). *A latin nyelv szótára – REPRINT*. Akadémiai Kiadó.
- Forrester, A. C., Powell, B., Nowrasteha, A. & Landgrave, M. (2019). Do immigrants import terrorism? *Journal of Economic Behavior and Organization*, 30(166), 529–543. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2019.07.019>
- Fortna, V. P., Lotito, N. J. & Rubin, M. A. (2018). Don't Bite the Hand that Feeds: Rebel Funding sources and the Use of Terrorism in Civil War. *International Studies Quarterly*, 62(4), 782–794. <https://doi.org/10.1177/0738894220972996>
- Ganor, B. (2010). Defining Terrorism: Is one man's terrorist another man's freedom fighter? *Police Practice and Research*, 3(4), 287–304. <https://doi.org/10.1080/1561426022000032060>
- Gartner, H. (2013). Where is Europe? *Österreichisches Institut für Internationale Politik, Arbeitspapier 69*, 1–21.
- Gartner, H. (2018). Neutrality as a Model for the New Eastern Europe? *Center for Transatlantic Relation*, 1–15.
- Gazdag F. & Remek É. (2018). *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Dialóg Campus Kiadó.
- Harari, Y. N. (2018). *21 lecke a 21. századra*. Central Kiadói Csoport.

- Heath-Kelly, C. & Jarvis, L. (2017). Affecting Terrorism: Laughter, Lamentation and Detestation as Drives to Terrorism Knowledge. *International Political Sociology*, 11(3), 239–256. <https://doi.org/10.1093/ips/olx007>
- Homolar, A. & Rodríguez-Merino, P. A. (2019). Making sense of terrorism: a narrative approach to the study of violent events. *Critical Studies on Terrorism*, 12(4), 561–581. <https://doi.org/10.1080/17539153.2019.1585150>
- Horváth A. (2010). Terrorfenyegetettség: célpontok, nagyvárosok közlekedés. *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények*, 10(3) 136–152.
- Ibrahim, A. M., Gujbawu, M. & Abba-Aji, N. (2019). New Media and the Challenges of Boko Haram Terrorism: Proposing the Adoption of Human-Wearable Digital Technology. *Malaysian Journal of Communication*, 35(4), 50–68. <https://doi.org/10.17576/JKMJC-2019-3504-04>
- Jenkins, B. (1975). "International Terrorism: A New Mode of Conflict". In Carlton, D. & Schaffer, C. (Eds.), *International Terrorism and World Security* (p. 16). Croom Helm.
- Kecskés, T. (2013). Women as Suicide Bombers. *Arms*, 12(1), 137–145.
- Korinek L. (2010). *Kriminológia II. kötet*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó.
- Krajnc Z. (Szerk.) (2019). *Hadtudományi Lexikon Új kötet*. Dialóg Campus Kiadó.
- Laquer, W. (1986). Reflection on Terrorism. *Foreign Affairs*, 65(1), 86–100.
- Lux, L. M. (2018). Defining cyberterrorism. *Revista Chilena de derecho y tecnología*, 7(2), 2–25. <https://doi.org/10.5354/0719-2584.2018.51028>
- Maras, M. (2016). *A terrorizmus elmélete és gyakorlata*. Antal József Tudásközpont Tanműhely.
- Martin, E. A. (szerk) (2003). *Oxford Dictionary of Law*. Oxford University Press, New York.
- Mohamed, H., Jebli, M. B. & Youssef, S. B. (2019). Renewable and fossil energy, terrorism, economic growth, and trade: Evidence from France. *Renewable Energy*, 19(139), 459–467. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2019.02.096>
- Powell, K. A. (2018). Framing Islam/Creating Fear: An Analysis of U.S. Media Coverage of terrorism from 2011-2016. *Religious*, 9(9), 1–15. <https://doi.org/10.3390/rel9090257>
- Raja, U., Azeem, M. U., Haq, I. U. & Naseer, S. (2020). Perceived threat of terrorism and employee outcomes: The moderating role of negative affectivity and psychological capital. *Journal of Business Research*, 48(110), 316–326. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.01.026>
- Sandler, T. (2014). The analytical study of terrorism: Taking stock. *Journal of Peace Research*, 51(2), 257–271. <https://doi.org/10.1177/0022343313491277>
- Schanzer, J. (2019). Terrorism. *Israel Studies*, 24(2), 52–62. <https://doi.org/10.2979/israelstudies.24.2.05>
- Schmid, A. P. (2004). Terrorism – The Definition Problem. *Journal of International Law*, 36(2) 375–419.
- Schmid, A. P. (2013). Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review. *ICCT Research paper*; (March), 1–105.
- Schmid, A. P. (2019). Revisiting the definition of terrorism problem. *St. Andrews: CSTPV 25th Anniversary Symposium*, 6-7 November, 1–25.

- Schuurman, B. (2018). Research on Terrorism 2007-2016: A Review of Data, Methods, and Authorship. *Terrorism and Political Violence*, 32(5) 1011–1026. <https://doi.org/10.1080/09546553.2018.1439023>
- Serbakov, M. T. (2019). A terrorizmus definíciójának kérdése. *Büntetőjogi Szemle*, 8(2), 87–100.
- Sinclair, A. (2003). *An Anatomy of Terror – A History of Terrorism*. Macmillan.
- Spencer, A. (2006). Questioning the Concept of 'New Terrorism'. *Peace & Conflict Development*. 5(8), 1–33. <https://doi.org/10.5282/ubm/epub.13769>
- Stepanova, E. (2008). *Terrorism in asymmetrical conflict ideological and structural aspects*. SIPRI Research Report No. 23. Oxford University Press.
- Stone, M. (2009). Security According to Buzan: A Comprehensive Security Analysis. *Security discussion paper series 1.*, (Spring), 1–10.
- Sulovic, V. (2010). Meaning of Security and Theory of Securization. Belgrade Center for Security Policy.
- Teichman, J. (2009). How to define terrorism. *Philosophy*, 64(250), 505–517. <https://doi.org/10.1017/S0031819100044260>
- Telford, A. (2020). A climate terrorism assemblage? Exploring the politics of climate change-terrorism-radicalisation relations. *Political Geography*, 18(70), 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2020.102150>
- Trevor, T. & Teitier-Regev, S. (2019). The impact of disasters and terrorism on the stock market. *Journal of Disaster Risk Studies*, 11(1), 1–8. <https://doi.org/10.4102/jamba.v11i1.534>
- Vass Gy. (2009). Egységes meghatározás a terrorizmusra. *Hadtudományi Szemle*, 2(4), 10–16.
- Webber, D. & Kruglanski, A. W. (2018). The social psychological makings of a terrorist. *Current Opinion in Psychology*, 5(19), 131–134. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.024>
- Weinberg, L., Pedahzur, A. & Hirsch-Hoefler, S. (2004). The Challenges of Conceptualizing Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 16(4), 777–794. <https://doi.org/10.1080/095465590899768>
- Workneh, T. W. (2019). Counter-terrorism in Ethiopia: manufacturing insecurity, monopolizing speech. *Internet Policy Review*, 8(1), 1–22. <https://doi.org/10.14763/2019.1.1394>

A cikkben található online hivatkozások

-
- URL1: *National Intelligence Council (2017). Global Trends, Paradox of Progress*. <https://www.dni.gov/files/documents/nic/GT-Full-Report.pdf>
- URL2: *Global Terrorism Index 2020*. Institute for Economic & Peace, 2021. <https://visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-1.pdf>
- URL3: *NATO's Military Committee: Concept for Counter Terrorism, MC 0472/1, final decision*, 7. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_01/20160817_160106-mc0472-1-final.pdf
- URL4: *Our World in Data – Terrorism - Bruce Hoffman definition*. <https://orworldindata.org/terrorism#definitions>

- URL5: European Parliament (2017). *Countering Terrorist Narratives*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596829/IPOL_STU\(2017\)596829_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596829/IPOL_STU(2017)596829_EN.pdf)
- URL6: *Oxford Dictionary online*. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/terrorism>
- URL7: *Cambridge Dictionary online*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/terrorism>
- URL8: *Magyar Elektronikus Könyvtár; Magyar nyelv értelmező szótára*. <http://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/kereses.php?kereses=terrorizmus>
- URL9: *A dzsihadista terrorizmus szervezeti változásai és pszichológiai háttere*. <http://docplayer.hu/2240420-Biztonsagpolitika-a-dzsihadista-terrorizmus-szervezeti-fabian-adam-valtozasai-es-pszichologiai-hattere-bevezetes-94-tarsadalom-politika.html>
- URL10: *Journalists Not Terrorists*. <https://cpj.org/wp-content/uploads/2017/09/Cameroon-English-Web.pdf>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Pék R. T. (2022). Kitekintés a terrorizmus definiálásának problémájára a tudományos kutatásokban. *Belügyi Szemle*, 70(12), 2611–2630. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.12.4>